

BIBLIOTEKS BLADET

NUMRET OM UTBILDNING

En av för få

Många vill göra som Nadja Farkhondehkish och bli bibliotekarie. Men trots söktryck och behov kan lärosätena inte utbilda fler.

FEL SNABBSPÅR PÅ GÅNG

Skolverket tar initiativ – men tyst om lärosätenas förslag

FRAMTIDENS KOMPETENS

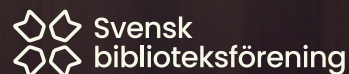
Essä: det här ska en bibliotekarie kunna

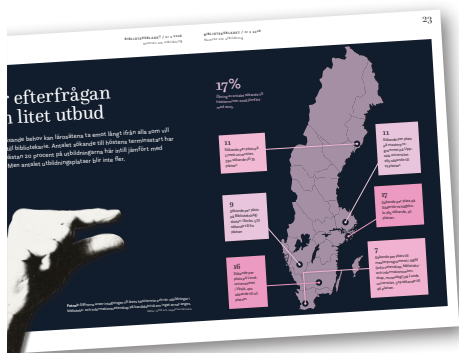

Biblioteksscenen

Bokmässan
24–25 september
Välkomna!

22 Utbudet
matchar inte
efterfrågan.

10 Fler sökande men
krympande antal platser
på Bibliotekshögskolan.

8
FÖRORD / NUMRET
OM UTBILDNING

10
PÅ BESÖK
I BIBLIOTEKARIE-
FABRIKEN

24
SNART FÄRDIGA MED
UTBILDNINGEN: DET HÄR
VILL DE OCH DET HÄR
HOPPAS DE PÅ

30
FÅ UTREDNINGSFÖRSLAG
OM UTBILDNING HAR
FÖRVERKLIGATS

36
INGA RIKTADE PENGAR
FÖR ATT FÅ FLER
BIBLIOTEKARIER

40
ESSÄ: NÖDVÄNDIG
KOMPETENS FÖR
FRAMTIDEN

48
UTVALT FRÅN NÄTET

50
SISTA ORDET:
HELENE ÖBERG OM
HÖSTENS VAL

24

Blivande bibliotekarier
om yrket de valt.

MEDVERKAR I NR 2/2026

Foto: Charlotta Käks Röshammar

Martin Röshammar, reporter

SEDAN 2021 har Martin Röshammar varit kontrakterad som skribent i Biblioteksbladet – på nätet och här i pappersutgåvan – men han började skriva i tidningen tidigare än så.

I det här numret har han besökt Bibliotekshögskolan i Borås, landets första och fortfarande största utbildare av bibliotekarier.

Hans medarbetarskap fortsätter till slutet av juni, men när säsongen drar igång igen efter semestern återfinns han hos sin nya uppdragsgivare, tidningen Universitetslärares.

Den som vill läsa honom i annan form kan i september skaffa intervjuboken *Vägen mot ett enat Irland* där han pratar med irländare om tillståndet på deras ö.

Vi tackar Martin för den här långa tiden och önskar honom lycka till framåt!

Thord Eriksson

Chefredaktör & ansvarig utgivare

Thord Eriksson
thord@biblioteksbladet.se

Art Director

Christian Williamsson [A4]

Webb/reporter

Helle Kikerpuu
helle@a4.se

Medarbetare i detta nummer

Jenny Damberg, Fredrik Hanell, Fredrik Jalhed, Martin Röshammar, Helene Öberg.

Omslag: Fredrik Jalhed

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften. 350 kr för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175 kr). Övriga (inom Sverige) betalar 550 kr (utom Sverige 700 kr).

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 1651-5447

Produktion

A4 Text & Form AB producerar Biblioteksbladet/ Biblioteksbladet.se för Svensk biblioteksförening. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonskontakt

Victoria Pettersson
victoria.pettersson@mediakraft.se
0735-11 81 79

Moms utgår ej.

www.biblioteksbladet.se

Svensk biblioteksförening är en ideell förening med uppgift att främja svensk biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstaganden men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

HYLLTEKNIK III

Scandinavia.

Scandinavia biblioteksinredning med hyllor, boktråg och bokvagn.
Besök vår hemsida för mer information www.hyllteknik.se

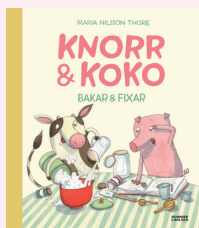
MÖBELFAKTA

Böcker som väcker nyfikenhet

SOMMAR 0-6 år

KNORR OCH KOKO OCH SIFFRAN 6
Lekfullt om siffror och tidig matematik.

KNORR OCH KOKO BAKAR OCH FIXAR
Pyssel, bakning och massor av skoj.

FÖRSKOLAN SKRÄCKIS SKELETTONS BOK
Lagom läskigt och väldigt roligt.

TITTA SKOGEN, SICKAN
Upptäck naturens små mirakel.

TOMTEBOBARNEN OCH DET GÅTFULLA ÄGGET
När våren kommer väntar ett magiskt mysterium i Tomtebobarnens skogen.

SOV MIN LILLA HJÄRTANSGRIS
En varm och lugnande godnattsaga.

KÄNSLOÄVENTYRET
En lekfull resa genom känslornas värld.

KURRAN OCH PIGAN I NATTEN
Ett stillsamt natt-äventyr fyllt av magi och vänskap.

PUCK OCH BOKSTÄVERNA
Bokstavskul för nyfikna barn.

BOJANS FAKTABOK: BLÅLJUS
Lärorik fakta om viktiga hjälpare.

MORMOR OCH DET MYSTISKA HORNET
Ett mysigt mysterium att lösa.

SOMMAR 6-9 år

ELLEN, SORKEN OCH MARSIANEN
ELLEN, SORKEN OCH HEMLIGHETEN
ELLEN, SORKEN OCH DUBBELPINGVINEN
Vänskap, humor och små mysterier.

SIGGE OCH STALLKOMPISARNA. SOMMARDAGAR
Sommar, hästar och bästa vänner

GÄSTAR PÅ GÄSTHOLMEN
Spänning och sommarmagi vid havet.

GULDGRUVANS HEMLIGHET
Ett klurigt äventyr med högt tempo.

SOMMAR 9-12 år

SPIONER OCH SEANSER
Mysterier, mod och mörka hemligheter.

VILDDJUR. UNDER RÖTTERNA
Spännande fantasy med vild natur och dolda krafter.

FLER SOM JAG
En träffsäker berättelse om att hitta sin plats. Nima är 12 år och therian.

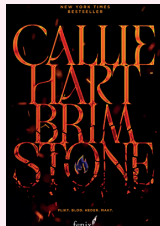

HÖGT ÖVER HINDREN
Drömmar, hästar och nya utmaningar.

Enhet och skapar läslust

BARA EN SISTA RUSH BROR
En stark berättelse om lojalitet och farliga val.

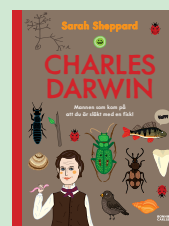

BRIMSTONE
Mörker, kraft och förbjuden magi.

BARA SEX
En sommar fylld av känslor och komplicerad vänskap.

SOMMAR 9-12 ÅR

CHARLES DARWIN
Världens mest oväntade släktsaga.

SAGASAGOR: BOK-JAKTEN
Mysigt och känsloladdat om kärleken till böcker.

HÖST 0-6 ÅR

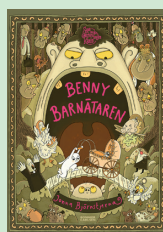
HÖST 0-6 ÅR

LOTTA OLSSON SAMLADE SAGOR
Klassiska sagor att återvända till.

DADEL PALMEN och JAG
En poetisk bilderbok om rötter, tillhörighet och fantasi.

BENNY BARNÄTAREN
Ett lagom läskigt och roligt äventyr med familjen Kanin.

KIDNAPPARMYSTERIET
Ett försvinnande fyllt av hemligheter och ledtrådar.

FRAMTIDSFRÖN
Fakta, hopp och konkreta vägar till en bättre framtid.

HÖST 6-9 ÅR

PARASITEN
Nervkittlande och omöjlig att släppa.

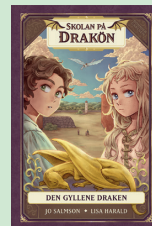
I MINA TIDIGARE LIV HAR JAG SAKNAT DIG FÖR ALLTID
En magisk berättelse om minnen och odödliga band.

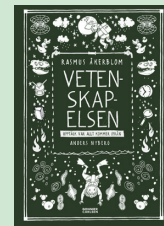
SAGAN OM FREJO DEN URÄLDIGA KÄLLAN
Fantasy med känsla och driv.

TITTA UPP! UFON HIMLAFENOMEN
Fascinerande fakta om himlens mysterier.

DEN GYLLENE DRAKEN
Drakar, magi och äventyr.

VETENSKAPELSEN
Knasigt, kul och fullt av fakta.

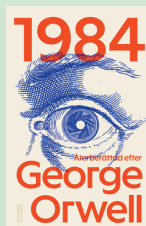
BONNIER CARLSEN

KAN VI SNACKA OM DET? IDROTT & MENS
En peppande guide om mens, träning och kroppen.

INVALID
Skarp och spännande berättelse om maktspel.

1984
En tidlös och tankeväckande klassiker.

GÖRA SKILLNAD
Om modet att påverka världen.

HÖST 12+ ÅR

Besök gärna vårt Bibliotekarium

Inga anslag för
att utbilda fler
bibliotekarier.
Har regeringen
verkligen rätt
besluts-
underlag?

I förra numret av Biblioteksbladet skrev jag om svårigheten att komma till tals med kulturminister Parisa Liljestrand. Hon hade länge prioriterat hundpoddar och faktaförvillare framför Svensk biblioteksförnings medlemstidning – men till slut fick vi faktiskt en kvart med henne på telefon (Biblioteksbladet.se, 23 april).

Även arbetet med det här utgåvan av tidningen har omfattat måttligt framgångsrika försök att prata med ett statsråd, nämligen gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm. (Vi sökte henne faktiskt redan under arbetet med förra numret. Även då avböjde hon intervju.)

Tidöministrarna undviker kritiska frågor. Oviljan till rak och nyanserad kommunikation är anmärkningsvärd, men jag ska inte dröja mer vid det nu.

VI VILLE INTERVJUA Lotta Edholm om att regeringens satsning på skolbibliotek inte matchas av höjd kapacitet att utbilda bibliotekarier. En halvhjärtad och paradoxal brist på konsekvens som har uppmärksammats ända sedan hösten 2023, då regeringen aviserade den ändring av skollagen som förmodas ge varje elev tillgång till bemannat skolbibliotek. Lagändringen trädde i kraft förra sommaren och en fråga är och förblir hur alla dessa bibliotek ska bemannas.

I stället för att låta oss göra en intervju, får vi ställa skriftliga frågor till Lotta Edholm om hur utbildningarna ska möta de stigande behovet av utbildade bibliotekarier och hur regeringen avser att stimulera lärosätena till att erbjuda fler studieplatser.

I svaren, som kommer bara någon dag före Biblioteksbladets pressläggning, skriver ministern att tillgång till utbildade bibliotekarier är en viktig del av reformen

om bemannade skolbibliotek. ”Därför är det bra att antalet utbildningsplatser inom biblioteks- och informationsvetenskap har ökat de senaste åren.”

Kursiveringen av det förbryllande påståendet är min egen.

Statistik från Universitets- och högskolerådet visar tvärtom att ungefär lika många – eller färre – antas till biblioteksutbildningarna. Från lärosätena kommer samtidigt uppgifter om att de minskar antalet utbildningsplatser.

NÄR JAG FRÅGAR var Lotta Edholms uppgifter kommer ifrån, mejlar hennes pressekreterare en tabell som inte bara omfattar landets biblioteksutbildningar, utan också olika inriktningar inom arkiv- och informationsförvaltning.

Sammanblandningen av utbildningar väcker farhågan att oviljan att ge lärosätena riktade anslag helt enkelt beror på att regeringen har fel beslutsunderlag.

THORD ERIKSSON

Chefredaktör och ansvarig utgivare

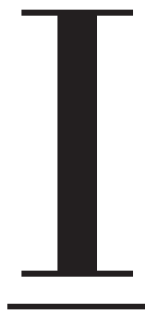

Högtryck och lågtryck

TEXT MARTIN RÖSHAMMAR FOTO FREDRIK JALHED

Allt fler söker till Bibliotekshögskolan i Borås och efterfrågan på bibliotekariers kompetens väntas öka, ändå blir utbildningsplatserna färre. Samma trend syns på andra lärosäten i landet.

Bibliotekshögskolans personalrum är det eftermiddagsfika med tårta när vi träffar Karen Nowé Hedvall där. Hon är prefekt och berättar att högskolan tar in ungefär tio studenter färre på varje utbildning det här året. Samtidigt är det minst 1 000 personer som varje år söker till deras kandidatutbildning på distans. När en ny kull

studenter började i januari var det 1 617 sökande till de 125 platserna.

– Det är viktigt att vi har en vision om vad vi ska göra och varför vi finns. Vi finns för att vi ser de yrken vi utbildar i som centrala för att stärka och upprätthålla det demokratiska samhället, för att stärka och utveckla alla människor att kunna fatta välgrundade beslut, säger Karen Nowé Hedvall.

HON HAR HÖGA TANKAR om utbildningen och dess betydelse. Hit kommer människor med en vision, och Bibliotekshögskolan formar dem för yrket.

– Här ger vi dem verktyg för att kunna gå ut i världen, för att de ska kunna hjälpa människor att navigera i det stora flödet av information. Studenterna som kommer till

oss har en dröm, de vill bidra, de vill förändra, de vill hjälpa folk.

Biblioteksbladet har varit i kontakt med samtliga svenska lärosäten med utbildningar i biblioteks- och informationsvetenskap, och de är alla redo att ta emot fler studenter. Men, som Maria Ringbo på Bibliotekshögskolan uttrycker det: de måste få betalt. Regeringen måste ge anslag till utbildningarna.

Men några pengar har inte kommit, trots den nya skolbibliotekslagen som snart har varit i kraft i ett år. Maria Ringbo ser behovet av det snabbspår (se artikel på sid 36) som lärosätena tillsammans tagit fram, för att kunna utbilda fler.

REDAN I DAG är det många lärare som går distansutbildningen, på halvfart. Då kan de jobba kvar på skolan samtidigt som de studerar. Men vad händer med professionen om lärare plötsligt kan bli bibliotekariéer på ett år?

– Det behöver man också fundera på, så att det inte blir ett A- och ett B-lag, säger Maria Ringbo.

Precis som Bibliotekshögskolan har Linnéuniversitetet ett minskande antal platser på sina utbildningar. Samtidigt ökar intresset för biblioteks- och informationsvetenskap.

– Detta beror ytterst på de successiva neddragningarna på universitetet som gjorts från regeringen. De medvetna nedskärningarna inom humaniora och samhällsvetenskap har påverkat biblioteks- och informationsvetenskap, likväl som andra ämnen. Antalet studenter som söker sig till våra utbildningar har stigit stadigt i fem år, säger Charlie Järpvall, som är lektor och studierektor vid institutionen för kulturvetenskaper. Han poängterar att han hoppas att det blir en omsvängning i

»Här ger vi dem verktyg för att kunna gå ut i världen, för att de ska kunna hjälpa människor att navigera.«

politiken så att neddragningarna i offentlig sektor minskar. Han förklarar att de ständigt arbetar med att utveckla sina kurser och program och att innehållet anpassas efter både nya forskningsrön och en förändrad omvärld.

Andelen platser på utbildningarna bestäms inte av de enskilda lärosätena utan av den ekonomiska tilldelningen på olika nivåer.

JENNY JOHANNISSON är docent och universitetslektor på Bibliotekshögskolan. Rubriken på hennes föreläsning den här dagen är: *Från student till tjänsteperson: bibliotekarien i en politiskt styrd organisation*. Studenterna i klassrummet går sin sista termin på utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap och Jenny Johannisson inleder med en fråga: Hur många av er tänker jobba på bibliotek när ni är klara?

De flesta räcker upp handen.

En stund senare konstaterar föreläsaren att biblioteksverksamheten blir allt mer differentierad och komplex.

”När jag började jobba på Bibliotekshögskolan på 1990-talet var det väldigt olika förväntningar på de som skulle arbeta på lärosätesbibliotek och de som skulle jobba på folkbibliotek.”

Jenny Johannisson förklarar att man då valde inriktning redan som student. Folkbiblioteken var redan präglade av det användarorienterade bemötandet, bilden av bibliotekarien som en auktoritet som bestämmer över användarna var på väg bort. I stället skulle bibliotekarien stötta användaren i att tillgodose sina önskningsar och behov, det förhållningssätt som nu präglar utbildningen och yrket.

Vi lämnar föreläsningssalen och går till ett mötesrum i samma hus. Där sitter Erik Joelsson och Maria Ringbo som är

programansvariga för bibliotekarieprogrammen, campus och distans. Båda har gått på Bibliotekshögskolan och arbetat här länge.

– För min del är det en jätteskillnad jämfört när jag själv studerade här. Då pratade man inte om att man skulle bli bibliotekarie utan man skulle bli informationsspecialist. Det var nästan förbjudet att säga att man faktiskt tänkte jobba som bibliotekarie. Det var som om det inte var fint nog, säger Maria Ringbo.

HON TALAR OM slutet av 1990-talet, internet var hett och informationsbegreppet lockade. Då var Borås och Umeå de enda lärosätena som utbildade bibliotekarier. Nu ser det annorlunda ut, konkurrensen är stor och bibliotekarieprofessionen har uppvärderats, menar Maria Ringbo. ▶

HAR EN VISION

”Vi finns för att vi ser de yrken vi utbildar i som centrala för att stärka och upprätthålla det demokratiska samhället”, säger Bibliotekshögskolans prefekt Karen Nowé Hedvall.

ÖRON MOT RÄLSEN

Erik Joelsson och Maria Ringbo, ansvariga för bibliotekarieprogrammen, anser att de snabbt kan anpassa utbildningarna till nya behov.

► SJÄLV VILLE HON verkligen jobba på bibliotek och har också gjort det i många år innan hon hamnade på Bibliotekshögskolan igen. Hon tycker att det är sunt att utbildningen numera finns på fler orter. Det är bra med konkurrens och det är bra att lärosätena kan utforma utbildningarna på olika sätt, menar hon.

Hon jobbar mycket med skolbiblioteksfrågor och pratar ibland om det med blivande lärare på lärarprogrammet. Det Maria Ringbo ser är att lärarutbildningarna är hårt styrda och ramarna väldigt tydliga. Så ser det inte ut för biblioteksutbildningarna som skiljer sig mer åt.

Även Erik Joelsson poängterar att mycket har hänt sedan han själv studerade här i Borås. Forskningsmiljön var stor redan då, men den är än starkare i dag.

– Vi har en väldigt internationell miljö där vi tittar mycket på internationell forskning och vi har täta kopplingar mellan forskning, profession och utbildning, säger Erik Joelsson.

SAMTIDIGT UNDERSTRYKER han att strukturererna har blivit stramare sedan den så kallade Bolognaprocessen under 00-talet. Den innebar att all utbildning skulle harmoniseras inom Europa. Kursplanerna har standardiserats mer och det märks i allt från målstyrning och lärandemål till hur studenterna ska examineras. Erik Joelsson menar också att utbildningen i sig har blivit mer professionaliserad med tydliga pedagogiska upplägg.

En annan sak som också har förändrats är studenternas bakgrund och studievana. Tidigare hade många studerat innan, hade kanske till och med en examen med sig. Nu, särskilt på campusprogrammet, kommer många direkt från gymnasiet.

»Vi får studenter från hela landet men utbildningen är inte alls så mångkulturell som vi eller branschen skulle vilja.«

De båda är överens om att utbildningen är mer professionsnära i dag, även om Borås är det enda lärosätet som inte har praktik. En av anledningarna till det är att det handlar om för många studenter som ska hitta praktikplatser. När Maria Ringbo gick här var det långt över 100 studenter, nu rör det sig om 60 som går campusutbildningen och ungefär 100 som går distansutbildningen.

– Vi är fortfarande störst och tar in flest. Vi har också ifrågasatt vad en praktikplats faktiskt ger, och vi har själva känt att tre år här egentligen är för lite. Så hur kvalificerad är praktikplatsen där studenten hamnar? Får hen verkligen göra något? undrar Maria Ringbo utan att förvänta sig svar.

I STÄLLET HAR MAN valt att studenterna ska göra en auskultationsrapport. Under några veckor ska de vara på fältet och iaktta innan de skriver en rapport. Är du då en, som Maria Ringbo uttrycker saken, driven student, så kanske du nyttjar det som en praktikperiod.

– Men det står inte i några papper så det är lite upp till studenten också. Vi har ju berättelser om studenter som har gått till stadsbibblan redan dag ett: ”Hej, jag

I FÖRÄNDRING

Jenny Johannisson konstaterar att bibliotekens verksamhet blir alltmer differentierad och komplex.

- skulle vilja starta en läsecirkel här. Är det okej om jag sätter upp mina lappar här och använder era lokaler?” Efter tre år är man attraktiv på arbetsmarknaden. Sedan kan det också finnas studenter som tycker att det är läskigt att möta låntagare. Det är människor vi jobbar med, och vi är olika, säger Maria Ringbo.

KOLLEGAN ERIK JOELSSON påpekar att arbetsmarknaden har varit relativt god ett tag och studenterna har blivit anställda även utan praktikperioder i ryggen.

– Praktikplatser kan förstås vara ett argument för att få studenterna anställningsbara. Men det handlar också om att prova på: Är det här något för mig överhuvudtaget? undrar Erik Joelsson som talesperson för en fiktiv student.

Han knyter ihop säcken med att fundera högt och sedan konstatera att forna tiders inriktning mot att utbilda informationsvetare lever kvar i just det, att Bibliotekshögskolan aldrig har infört praktik. Men visst förs det diskussioner kring praktikplatsers vara eller icke vara. Maria Ringbo nämner ett frivilligt mentorsprogram som drar igång i januari varje år där studenter följer bibliotekarier och lär sig om en arbetsplats och dess arbetsuppgifter.

Det finns utmaningar för alla utbildningarna. Studenterna är en ganska homogen grupp.

– Vi skulle önska, nu när vi ligger i Borås som har två utsatta områden, att många av våra studenter hade en annan bakgrund. Vi får studenter från hela landet men utbildningen är inte alls så mångkulturell som vi eller branschen skulle vilja, säger Maria Ringbo.

Ett sätt att nå nya målgrupper skulle kunna vara att rikta in sig på studie- och yrkesvägledarna på gymnasieskolorna. Det är oftast de som möter de blivande studenterna. Men det gäller att vägledarna förstår vad det innebär att vara bibliotekarie.

– Där kan det finnas uppfattningar som inte stämmer så bra med verkligheten. Det kan fortfarande finnas en bild av att bibliotekarieyrket lugnt och att man kan vara i fred och jobba i sin egen takt. Men det är i stort sett tvärtom på de flesta allmänna bibliotek, säger Erik Joelsson.

Det gäller att kommunicera att det är ett serviceyrke, och det är också en utmaning. Maria Ringbo fyller i att lönen för utbildade bibliotekarier spelar in och missgynnar utbildningarna, men att det ser väldigt olika ut och att den informationen inte heller når varken studie- och yrkesvägledarna eller studenterna.

Sveriges bibliotekarieutbildningar

- ◆ 1972 startade bibliotekarieutbildningen i sin nuvarande form. Den förlades till Bibliotekshögskolan i Borås.
- ◆ Höstterminen 1993 erbjöd Umeå universitet en bibliotekarieutbildning som först var ett tvåårigt påbyggnadsprogram.
- ◆ Lunds universitet startade bibliotekarieutbildningen vårterminen 1994.
- ◆ 1995 slogs enheten för kultur- och biblioteksstudier samman vid Uppsala universitet. Då bildades institutionen för ABM och till en början gavs en magisterutbildning i biblioteksvetenskap.
- ◆ 2011 startades programmet för biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet i Växjö.
- ◆ Hösten 2019 startades bibliotekarieprogrammet vid Södertörns högskola.

Väl på utbildningen handlar introduktionskursen om de fem fälten: folkbiblioteken, lärosätena, specialbiblioteken, den regionala verksamheten och skolbiblioteken. Men Erik Joelsson menar att det alltid har funnits en slitning mellan professionen och akademien. Arbetsgivarna vill ha en anställningsbar person med social kompetens. Mot det står en i mångt och mycket teoretisk utbildning som måste kompletteras med andra kunskaper när den före detta studenten kommer ut på fältet.

MARIA RINGBO berättar om samtal hon har haft med rektorer om att anställa nya skolbibliotekarier. Hon brukar förklara för rektorerna att de på utbildningen inte har pratat om till exempel inköpsrutiner. På utbildningen handlar det snarare om hur

man utvecklar ett bibliotek. Vilka metoder kan man använda? Hur hittar du forskningen? Det är helt andra frågor än att gå in i Adlibris system och klicka hem böcker. De rutinerna kommer studenterna inte att ha några problem att komma in i.

– Men professionen har väl alltid velat att vi ska vara mer professionsnära. Vi vill få ut tänkande individer. Men jag anser också att man kan vara utbildningsbar men kanske inte lika lätt yrkesbar. Det handlar om den sociala kompetensen och det är svårt att få till den i akademiska poäng. Även om vi förstås diskuterar etiska dilemman och analyserar och reflekterar, säger Maria Ringbo.

När hon blickar framåt och gör just det, reflekterar över bibliotekarieyrket och över utbildningen, ser hon att biblioteka- ➤

Femton klick.

Fyra klick.

Spara tid på adminarbetet med *Librar*[™]

Tio klick.

► riekåren blir viktigare och viktigare, inte minst med tanke på all AI-information som skapas. Vem har sagt vad? Hur vet vi att det är sant? Bibliotekarien behövs för att hjälpa oss att hitta information som faktiskt har en avsändare och för att vi ska kunna ta ställning till olika frågor med hjälp av korrekt information.

– Jag tror inte att vi står fria från att teknik och annat kan ta över bibliotekariens arbetsuppgifter. Men det är svårt att sia om hur långt det kommer att gå. Samtidigt kan det öppna sig andra möjligheter för bibliotekarien att utöva sitt yrke. Men hur får vi folk att vända sig till biblioteket när de behöver tänka över vilken källa de ska använda? En stor del av befolkningen nås inte av biblioteken, konstaterar Erik Joelsson.

Maria Ringbo lägger till att det är en fördel med skolbibliotekarierna, de kan ta sig in i klassrummen så att eleverna får med sig kunskap om vad ett bibliotek kan vara och erbjuda. Hon menar att det personliga mötet kommer att bli allt viktigare. Den tanken går hand i hand med att det blir allt viktigare att arbeta läsfrämjande. Även Erik Joelsson ser att professionen kommer att behöva jobba mer uppsökande och aktivt mot olika grupper. Det ställer nya krav på kompetens hos medarbetare.

DE TVÅ PROGRAMANSVARIGA ser också risken att vissa inriktningar, till exempel naturvetenskapliga ämnen på lärosätesbibliotek, osynliggörs när så mycket handlar om skolbibliotek och läsfrämjande. Men hur anpassningsbar är egentligen utbildningen, eller utbildningarna, när omvärlden förändras så snabbt?

– Vi har ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Det ingår i vårt uppdrag att ha örat mot rälsen. Vi har olika sammanhang där

vi träffar företrädare för professionen och för forskningen. Många av oss forskar ju själva och är ute på konferenser. Vi tar in vad som händer just nu, säger Erik Joelsson och fortsätter:

– Vi håller också på med ett större förändringsarbete i våra två program. Det är dags att se över både struktur och innehåll efter fem, sex år med en viss utbildningsplan och struktur.

RUTINERNA FÖR utbildningarnas kursplaner förändrades för några år sedan och Maria Ringbo menar att de nu har möjlighet att vara lite mer snabbfotade och flexibla. De kan ta in en aktuell debatt eller ny litteratur i undervisningen och hon tror att utbildningen därför känns mer framåtlutad än den gjorde tidigare. Vad förändringsarbetet kommer att resultera i vet de inte ännu, men nog blir det mer om läsfrämjande och nog kommer AI att både diskuteras, analyseras och användas i utbildningen.

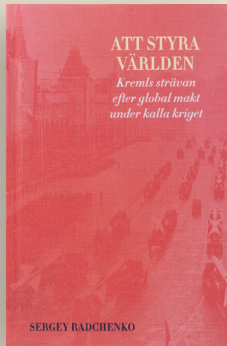

KRYMPER

Trots växande söktryck försvinner utbildningsplatser från programmen på Bibliotekshögskolan.

BOKFÖRLAGET STOLPE

Bildning, hantverk och skönhet

Att styra världen

Kremls strävan efter global makt under kalla kriget
Sergey Radchenko

Att styra världen är en grundligt dokumenterad historieskrivning över kalla kriget. Med hjälp av nyöppnade sovjetiska och kinesiska arkiv djupdyker Sergey Radchenko i den utrikespolitiska korrespondensen med allt från amerikanska presidenter till albanska revolutionärer.

Översättning: Christian Nilsson
ISBN: 978-91-89882-47-8

Johan Tobias Sergel

Konstnär och europé
Magnus Olausson

Johan Tobias Sergel (1740–1814) är inte bara Sveriges störste skulptör genom tiderna. Han var också pionjär inom den internationella nyklassicismen och en av de främsta i den europeiska samtiden. Denna rikt illustrerade biografi bygger på nytt källmaterial och försöker bland annat förklara varför Sergel blev världsberömd i sitt hemland, men okänd i världen.

ISBN: 978-91-90021-07-1

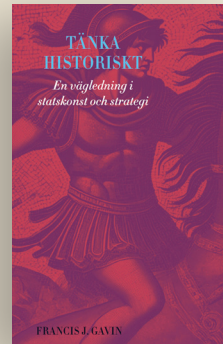

Guldvägen

Hur det forntida Indien förändrade världen
William Dalrymple

I *Guldvägen* skildras Indiens centrala roll för Gamla världens utveckling under ett årtusende. Den brittiske historikern William Dalrymple sammanfattar ett livs forskning om subkontinentens betydelse och argumenterar för att utbytet på handelsvägarna som utgick från Indien var mer betydelsefullt än det som gick via den traditionella Sidenvägen.

Utkommer 4 juni
Översättning: Emeli André
ISBN: 978-91-90021-10-1

Tänka historiskt

En vägledning i statskonst och strategi
Francis J. Gavin

I *Tänka historiskt* presenterar Francis J. Gavin hur historisk kunskap kan hjälpa oss att förstå och navigera i den komplexa och ofta förvirrade värld som omger oss. Om vi har goda kunskaper om det förflutna borde vi kunna fatta bättre beslut idag.

Översättning: Thomas Andersson
ISBN: 978-91-90021-08-8

BOKFÖRLAGET STOLPE

Bildning, hantverk och skönhet

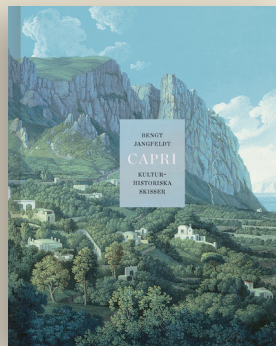

Us and Them

Bengt Jangfeldt on the Idea of Russia

Alltsedan Peter den store fram till Vladimir Putin har frågan om Rysslands förhållande till Väst och västerländska värderingar upptagit och splittrat landet. Rysslandskännaren Bengt Jangfeldt berättar klagörande om den ryska historiens pendelrörelser och hjälper oss att förstå det speciella i dagens ryska politik och kultur.

Översättning: Bengt Jangfeldt
ISBN: 978-91-90022-06-1

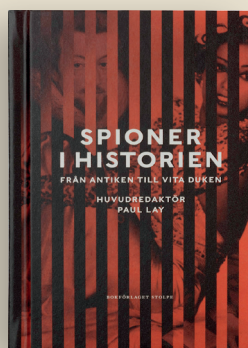

Capri

Kulturhistoriska skisser
Bengt Jangfeldt

Capri är berömt för sin magiska skönhet och mytomspunnet tack vare alla de många fascinerande personligheter som vallfärdat dit. Under romartiden var ön kejsrerligt residens, sedan föll den i glömska på grund av sin svårtillgänglighet. När kommunikationerna förbättrades under 1800-talet började besökarna strömma till. Bengt Jangfeldt berättar initierat om de människor och företeelser som bidragit till Capris ryktbarhet.

ISBN: 978-91-90021-33-0

Spioner i historien

Från antiken till vita duken

En samling porträtt av några av de mest berömda spionerna genom tiderna men innehåller även några mindre kända och mer överraskande namn. I den här volymen undersöker historiker och forskare spionage och under rättelseverksamhet genom historien.

Översättare: Annika H. Löfvendahl och Jan Hultman
ISBN: 978-91-89882-39-3

Tjernobyli roulett

En krigsberättelse
Serhii Plokhyy

Tjernobyli roulett handlar om de män och kvinnor som befann sig på kärnkraftverket i Tjernobyli när det ockuperades samma dag som Ryssland inledde sin storskaliga invasion av Ukraina.

Översättare: Katarina Sjöwall Trodden
ISBN: 978-91-89882-66-9

Stor efterfrågan men litet utbud

Trots växande behov kan lärosätena ta emot långt ifrån alla som vill utbilda sig till bibliotekarie. Antalet sökande till utbildningarna här intill har ökat med nästan 20 procent till höstens terminsstart jämfört med förra året. Men antalet utbildningsplatser blir inte fler.

Fotnot: Siffrorna avser intagningen till årets hösttermin och rör utbildningar i biblioteks- och informationsvetenskap på kandidatnivå om inget annat anges.

Källor: UHR och respektive lärosäte

17%

Ökning av antalet sökande till höstterminen 2026 jämfört med 2025.

11

Sökande per plats på Umeå universitet. 390 sökande till 35 platser.

11

Sökande per plats på masterprogrammet på Uppsala universitet. 265 sökande till 25 platser.

9

Sökande per plats på Bibliotekshögskolan i Borås. 553 sökande till 60 platser

17

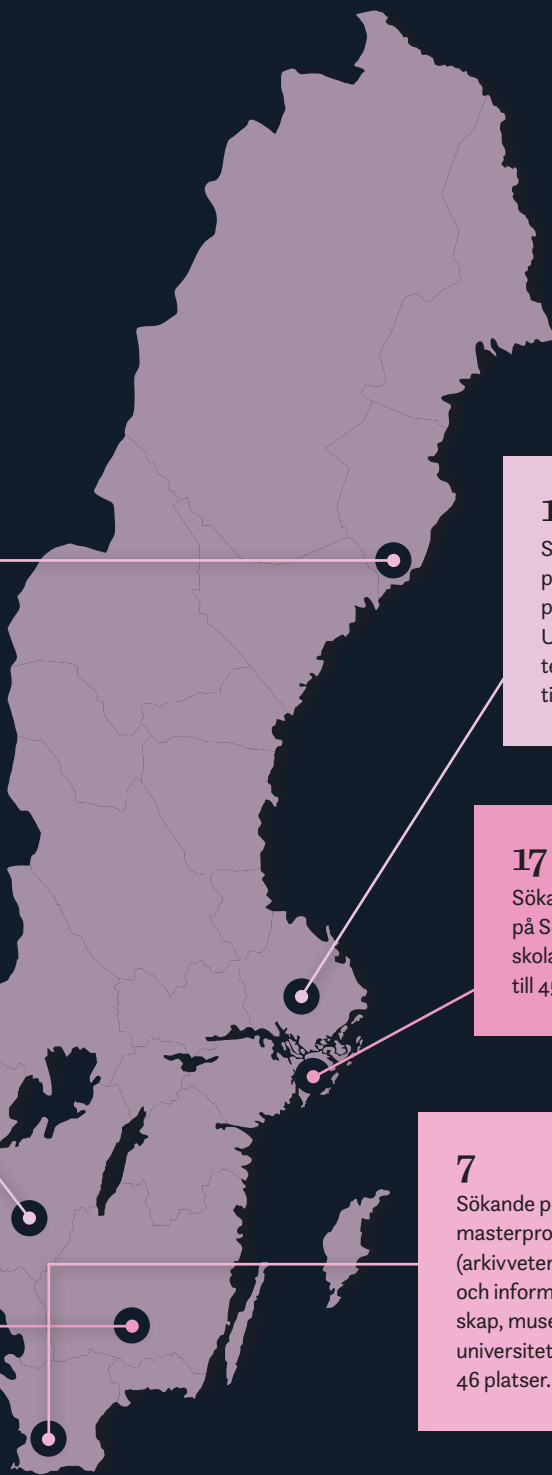
Sökande per plats på Södertörns högskola. 765 sökande till 45 platser.

16

Sökande per plats på Linnéuniversitetet i Växjö. 401 sökande till 25 platser.

7

Sökande per plats till masterprogrammet i ABM (arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap, museologi) på Lunds universitet. 319 sökande till 46 platser.

Nadja, Olle, Saga, Sigrid och Lovisa

De utbildar sig till bibliotekarier
i Borås. Därför har de valt yrket
– och det här vill de göra.

TEXT MARTIN RÖSHAMMAR
FOTO FREDRIK JALHED

Nadja, 29

»Nu ses det som ett framtidssyrke.«

REDAN NÄR Nadja Farkhondehkish tog studenten var hon inne på att bli bibliotekarie. Men hon fick höra att yrket skulle försvinna och pluggade marknadsföring istället. Hon jobbade några år men trivdes inte och började till slut ändå utbilda sig till bibliotekarie.

– Nu är det inte alls som man sade då, nu ses det som ett framtidssyrke.

En del av hennes kamrater tycker att utbildningen är för teoretisk.

– Mycket av det vi läser kanske inte kommer till användning i praktiken. Men jag märker redan att om jag går in på en barnavdelning så förstår jag varför den är uppbyggd som den är. Jag förstår varför man jobbar på olika sätt med olika användargrupper. Vi får ett väldigt sociologiskt fokus som ger de bästa förutsättningarna för att kunna möta människor.

Hon vill bli folkbibliotekarie och säger att om man tar sig igenom den här tämligen komplicerade utbildningen, då är man verkligen motiverad. Då vill man verkligen bli bibliotekarie.

Olle, 23

»Alla vill hamna på KB.«

OLLE BÄCKSTRÖM har snart läst ett år på utbildningen och konstaterar att det har varit väldigt bra och användbart så här långt. Han ser fram emot att lära sig mer om AI och källkritik och vill allt mer leva sig in i, som han uttrycker det, bibliotekarietänket som informationsförmedlare och informationsorganisatör. När han blickar framåt ser han en vardag på något folkbibliotek.

– Jag hade dock inte haft något emot att jobba på lärosätesbibliotek, eller på KB. För det är där alla vill hamna. Det är hög prestige, där finns jättegamla historiska dokument och ja, där basar man för bibliotekssverige på något sätt.

Han har höga tankar om yrket. Biblioteket är en institution vars viktigaste uppgift är att värna demokratin, menar han, det är en plats för alla.

– Men det roligaste på utbildningen hittills är att verkligen få leva sig in i hur en bibliotekarie arbetar. Jag har alltid dragits till bibliotek men det är så mycket som man ser på insidan som man inte såg utifrån.

Lovisa, 28

»Jag vill gärna jobba med forskarstöd.«

LOVISA WIKING tycker att det är bra att hon och hennes studiekamrater får en så stor och bred inblick i ämnesområdet. Det är tydligt, poängterar hon, att yrket inte bara handlar om att stå bakom en disk och hjälpa låntagare.

Periodvis har det varit stressigt, men även när det har varit som mest och inte alltid så roligt med till exempel vetenskapsteori, så har hon sett meningen i det de har gjort.

Nu på andra året av utbildningen känner hon att det är ett akademiskt bibliotek hon vill till.

– Jag vill gärna jobba med forskarstöd. Det trodde jag inte när jag började plugga, då var folkbibliotek planen. Men jag har insett att jag tycker att det är spännande med forskningen. Jag vill kanske inte själv syssla med forskning men jag vill gärna hjälpa till.

Saga, 29

»The librarian life chose me.«

SAGA LAGBERG ÄR utbildad textilkonstnär. Nu tar hon snart en ny examen.

– Jag brukar säga: I didn't choose the librarian life, the librarian life chose me.

Hon har redan fast jobb på Kållereds bibliotek i Mölndals kommun och har jobbat där under utbildningen. När hon väl tar examen lämnar hon tjänsten som biblioteksassistent och blir bibliotekarie.

De närmaste åren ska Saga arbeta med lokal samverkan, programverksamhet och nätverkande, men hon drömmer om ämnesbibliotekariens återkomst.

– Jag vill verkligen arbeta som undervisande konstbibliotekarie. Tänk att få utgå från ateljén och jobba med referenser och informationskompetens där.

Hon tycker att det är värdefullt att arbeta parallellt med studierna, det har gjort att hon har kunnat koppla kurserna till det hon gör i vardagen.

– Programmet är verkligen skräddarsytt och så noggrant utformat.

Sigrid, 26

»Jag har hittat nya intresse- områden.«

SIGRID JOHANSSON har snart gått här i två år och konstaterar att utbildningen inte är som hon trodde.

– Det är mycket teori och saker som man kanske inte tänker på. Men jag känner att jag får ut någonting. Och jag har hittat nya intresseområden av bara farten, som socialpsykologi.

Sigrid drömmer om att jobba på ett folkbibliotek eller ett specialbibliotek. Så KB, ett museum, någon typ av arkiv, hamnar hon där så skulle hon bli ”överglad”. Ett fängelsebibliotek, det hade hon också kunnat tänka sig.

– Alla bibliotek är viktiga men där handlar det om att ge information till besökare som inte har lika självklara tillgång till den, som på andra ställen. Alla förtjänar information.

När hon funderar på hur utbildningen har varit så här långt överraskar hon sig själv med att hylla juridiken. Den var det jobbigaste hon har pluggat, men gav samtidigt mycket. Nu förstår hon hur systemet fungerar och varför det ser ut som det gör.

Mer forskning – men nästan ingenting annat

Ur arbetet med den nationella strategin kom flera förslag om biblioteksutbildningarna. Snart tio år senare har få idéer blivit verklighet.

TEXT JENNY DAMBERG

När förslaget till en nationell biblioteksstrategi presenterades i utredningen *Demokratiens skattkammare* pekades biblioteka-

rieutbildningarna ut som en nyckel för att stärka både professionen och demokratin. I delrapporten *Profession, Utbildning, Forskning. Biblioteks- och informationsvetenskap för en stärkt bibliotekarieprofession* (2017) formulerades konkreta förslag, som fler utbildningsplatser och riktad uppmärksamhet mot en mer diversifierad studentgrupp. Flera förslag berörde forskningsfinansiering och forskningsstrukturer på nationell nivå.

Snart tio år senare har vissa förslag blivit verklighet. Lärosätena arbetar

Olle Sköld.

närmare varandra och sedan 2023 finns en nationell forskarskola för biblioteks- och informationsvetenskap. Men när det gäller

den mest springande punkten – behovet av fler studieplatser på

kandidat- och masternivå – har inte mycket hänt. Behovet är stort, det har såväl branschen som Arbetsförmedlingen och regering varit ense om under många år. Och intresse finns.

Bara mellan höstterminerna

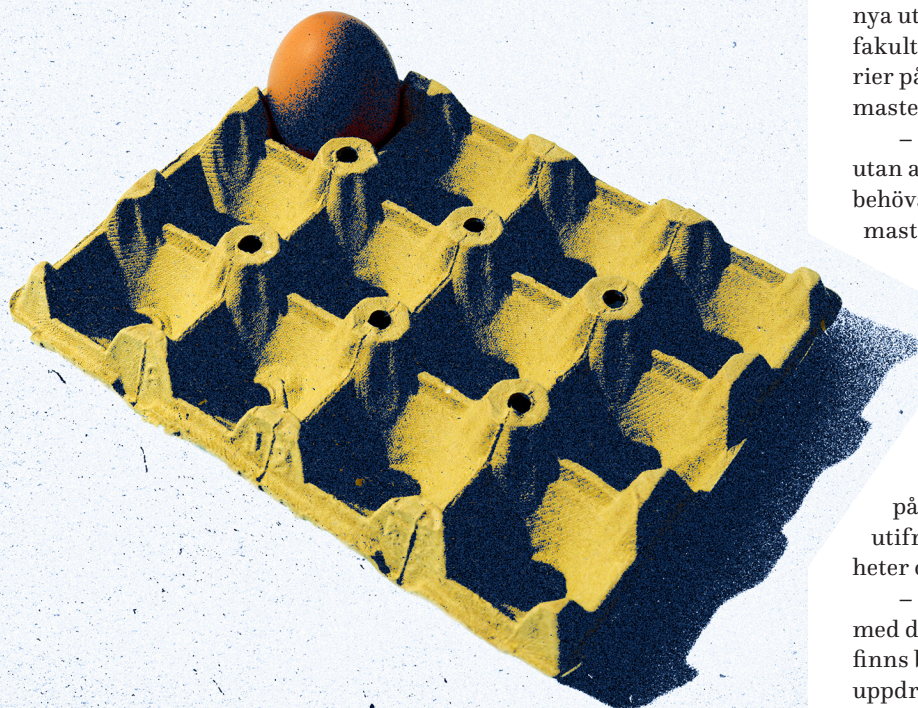
2023 och 2024 ökade antalet ansökningar till landets biblioteksprogram med 26 procent, rapporterade Magasin K.

Men efterfrågan speglas inte i utbudet. Under samma period minskade antalet utbildningsplatser något.

I juli 2025 trädde lagen om bemannade skolbibliotek i kraft, en lagändring som

SNÅLT UTBUD

Fler studieplatser för blivande bibliotekarier var det främsta förslaget i rapporten *Profession, Utbildning, Forskning 2017*. Men det är inte mycket som har hänt sedan dess.

ytterligare skärpte utbildningsbehovet men genomfördes utan någon sådan satsning från regeringshåll. Såväl lärosätena som Svensk biblioteksforening har efterfrågat utbildningssatsningar som motsvarar de som gjorts på andra bristyrken. En ökning med 20 procent på alla lärosäten skulle enligt Svensk biblioteksforening kosta 7 miljoner kronor första året och därefter 14 miljoner kronor per år.

SOM DET SER UT NU konkurrerar i stället nya utbildningar om befintliga medel vid fakulteterna. Fler blivande skolbibliotekarier på kandidatnivå? Färre platser på masterprogrammet.

– Skulle vi satsa på en ny utbildning utan att få extra studieplatser skulle vi behöva skära ner på volymen i vårt masterprogram i ABM, säger Olle Sköld, prefekt för institutionen för ABM vid Uppsala universitet.

– Det vore olyckligt av flera skäl. Både för de individuella sökandena som kanske redan har fått vänta i flera år på en plats, och för sektorn.

De befintliga utbildningarna påverkas och utvecklas kontinuerligt utifrån samhällets behov, och de möjligheter och krav som ny teknik medför.

– I våra utbildningar jobbar vi alltmer med det demokratiska uppdraget. Varför finns bibliotek? Hur ser demokratiuppdraget ut? Professionen påverkas av en omvärld som ibland kan vara stökig eller ifrågasättande, och som därför ställer högre krav på social kompetens. Den tekniska utvecklingen går också väldigt snabbt, det förändrar de verksamheter vi utbildar för och vår utbildning, säger Hanna Carlsson, programansvarig för

Seriebrättelser som stärker läsningen!

Upptäck alla våra böcker för barn, unga och vuxna på nyponochviljaforlag.se

nypon vilja
förlag förlag
En del av Studentlitteratur

Årets största mötesplats för bibliotekarier!

→ Biblioteksscenen

Scenen där litteratur, läsning och bibliotekens utmaningar och möjligheter står i fokus.

→ Det årliga biblioteksminglet

En viktig mötesplats för branschen.
Torsdag 24 september klockan 17.30
vid Mötesplats Bibliotek.

→ Och mycket mer!

Köp biljetter till
Early bird-pris
senast 30 juni!

2026
24-27
SEPT

BOKMÄSSAN
Gothenburg Book Fair

- masterprogrammet i biblioteks- och informationsvetenskap vid Linné-universitetet.

ÄVEN VID UMEÅ universitet har mötet med besökare och låntagare fått mer utrymme i kursplanen.

– En av de stora revideringarna hos oss är att vi har infört en modul om 7,5 högskolepoäng biblioteks- pedagogik, berättar Jonas Lindahl, programansvarig för biblioteks- och informationsvetenskap vid Umeå universitet.

Umeå universitet står för en nyhet bland masterprogrammen: Bibliotek för forskning och högre utbildning, med start höstterminen 2026. Den ettåriga utbildningen ersätter det tidigare generella masterprogrammet i biblioteks- och informationsvetenskap, som lades ner efter bristande intresse.

– Vi vill kunna erbjuda någon form av specialisering och vad vi vet så finns det inte riktigt något program som är inriktat mot den här bibliotekstypen, som utgör en stor del av bibliotekssektorn.

AI är något som samtliga lärosäten förhåller sig till i betydligt högre grad 2026 än vad de gjorde 2017. Uppsala universitet startade 2018 en masterutbildning i digitala humaniora som har flera starka kopplingar till ABM-fältet. Den satsningen har i viss mån påverkat bibliotekarieutbildningen, berättar Olle Sköld vid Uppsala universitet.

– Vi har ingen specifik kurs inriktad på AI i vårt masterprogram i ABM, men

AI-litteracitet är något vi ser som ett viktigt genomgripande tema i biblioteksutbildningen.

ERSÄTTNINGEN PER student vid svenska universitet har minskat med

omkring en tredjedel på 30 år, enligt en rapport från Sveriges universitetslärare och forskare (2024). Procentuellt har minskningarna varit större inom undervisning och medicin, men humaniora utgick generellt från en lägre nivå.

– Nationellt minskar platserna för humaniora och samhällsvetenskap överlag, och även här i Lund har vi haft en minskning vad gäller humaniora.

Men vårt program har faktiskt ökat något, om än på ganska liten nivå, säger Olof Sundin, ansvarig för frågor rörande forskning och forskarutbildning vid ABM, Lunds universitet.

Hanna Carlsson vid Linné-universitetet återger en åtstramad verklighet.

– Humaniora kämpar med resurser nu, som medelstilledningen ser ut. Jag hoppas vi kan fortsätta bedriva relevant utbildning, men det förutsätter att vår finansiering inte drastiskt reduceras.

Även Olle Sköld vid Uppsala universitet är inne på att hålla i det som finns och funkar.

– När man tänker på den här typen av frågor är det lätt att hamna i visioner kring spetskompetens. Vi utbildar för ett brett yrke. Det är stor skillnad på universitetsbibliotek och kommunbibliotek på en

Jonas Lindahl.

Olof Sundin.

- mindre ort. Jag hoppas att vi kan vidmakthålla det.

ETT AV DE FÖRSLAG i rapporten *Profession, Utbildning, Forskning* som har realiserats är en nationell forskarskola för biblioteks- och informationsvetenskap i form av *ReSource – Läsnings och källkritikens omvandling i digitala kulturer*. För perioden 2023–2026 ges finansiering från Vetenskapsrådet.

Tolv doktorander arbetar i projektet, som drivs av samtliga biblioteks- och informationsvetenskapliga institutioner och avdelningar i Sverige och som flera av de intervjuade menar har knutit lärosätena närmare varandra.

– När vi fick i uppdrag att komma med den här gemensamma rapporten inom ramen för strategiarbetet tog vi tillfället i akt att se över hur vi kan samarbeta och

Hanna Carlsson.

närma oss varandra, säger Joacim Hansson, ansvarig för forskarutbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet och en av rapportförfattarna 2017.

– Vi är ett litet forskningsämne även om vi är många huvuden. Det var tydligt att samarbete skulle vara en väg framåt. Med den utveckling vi ser vid universitetet i dag är det viktigt att ha lite volym. Enstaka ströddoktorander kommer alltid att dyka upp, men det finns inte några volymer på de enskilda lärosätena. Då är forskarskolan en etablerad form för att gå samman.

JOACIM HANSSONS bild är att grundutbildningarna vid Linnéuniversitetet fungerar väl och har bra kontakt med sektorn. Hans fokus ligger därför på att etablera, förnya och utveckla forskarutbildningsnivån, som han menar är kritisk för att öka kompetensen i sektorn.

– Vi kan inte garantera alla som disputerar tjänster vid våra lärosäten. De kommer att stå till förfogande ute i sektorn på ett sätt som de inte har gjort tidigare. Ända sedan 1993 när det gavs klartecken till forskarutbildning i vårt ämne har ansatsen varit att stärka både det akademiska ämnet och relevansen i sektorn. Båda delar är lika viktiga för oss.

Sett över en tioårsperiod har biblioteks- och informationsvetenskap i Joacim Hanssons ögon breddats och blivit mer uppblandat som ämne betraktat. Linnéuniversitetet har i likhet med Uppsala universitet digitala humaniora som en disciplin vid samma fakultet som ABM.

Om forskarskolan ReSource

◆ Forskarskolan ReSource – Läsnings och källkritikens omvandling i digitala kulturer drivs av Högskolan i Borås, Linnéuniversitetet, Lunds universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet och Uppsala universitet.

◆ Den koordineras av Anna Lundh, docent i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan i Borås, som även är

koordinator för Nätverket för forskarutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap.

◆ Forskarskolan finansieras av ett bidrag från Vetenskapsrådet 2023–2026, samt av institutionerna. Svensk biblioteks-förening ger ett ekonomiskt stöd som innebär att forskarskolan kan anordna skrivretreat en gång per år för alla doktorander i biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige.

– Vi är inte ett solitärt ämne, vi rör oss i kunskaps- och forskningsmiljöer som gör att våra program kommer in i nya kontexter som tenderar att vara bredare och mer mångfacetterade.

2017 fanns en strävan att stärka biblioteksvetenskapen, som sades ha svårt att hävda sig gentemot informationsvetenskapen. En motsättning som sedan dess hunnit bli förlegad, menar Joacim Hansson.

– Den dikotomin börjar bli obsolet. Den finns kvar, den poppar upp ibland, men jag kan säga att det inte är något vi lägger energi på.

2017 EFTERFRÅGADE rapportförfattarna en mer heterogen studentgrupp. Det vore ”önskvärdt att rikta särskild uppmärksamhet mot frågan om språklig och kulturell mångfald bland studenterna i ämnet”, skriver de, och föreslår ett snabbspår för personer från andra länder med motsvarande utbildning i bagaget. Det har inte blivit av. Studentgruppen upplevs av de tillfrågade som fortsatt homogen, trots initiativ för att bredda rekryteringen. I Lund understryker man exempelvis att man viktat upp mångspråkig kompetens vid de intervjuer som används vid antagningen till masterprogrammet.

– Vi har funderat mycket på hur man skulle kunna göra. Mångspråkighet kan ge större mångfald, säger Olof Sundin, Lunds universitet.

För Linnéuniversitetets Hanna Carlsson är breddad rekrytering ett viktigt mål.

– Våra utbildningar speglar fortfarande inte den mångfald vi ser i samhället.

Det är tråkigt och det är något vi behöver jobba mer med. Något som har haft betydelse vad gäller spridningen i ålder, socioekonomiska grupper och framför allt var man bor i landet bland våra studenter är att vi har startat en kandidatutbildning på distans, anpassad för att man ska kunna jobba samtidigt. Att man inte behöver flytta till en studentstad och ta en paus från sitt övriga liv öppnar upp för fler.

ETT ANNAT FÖRSLAG i rapporten från 2017 där uppfyllelsen har varit klen gäller en samlad nationell struktur för kontinuerlig kompetensutveckling. Kungliga biblioteket har nationellt samordningsansvar, men någon central aktör som upphandlar kompetensutveckling för utbildningssektorn finns inte.

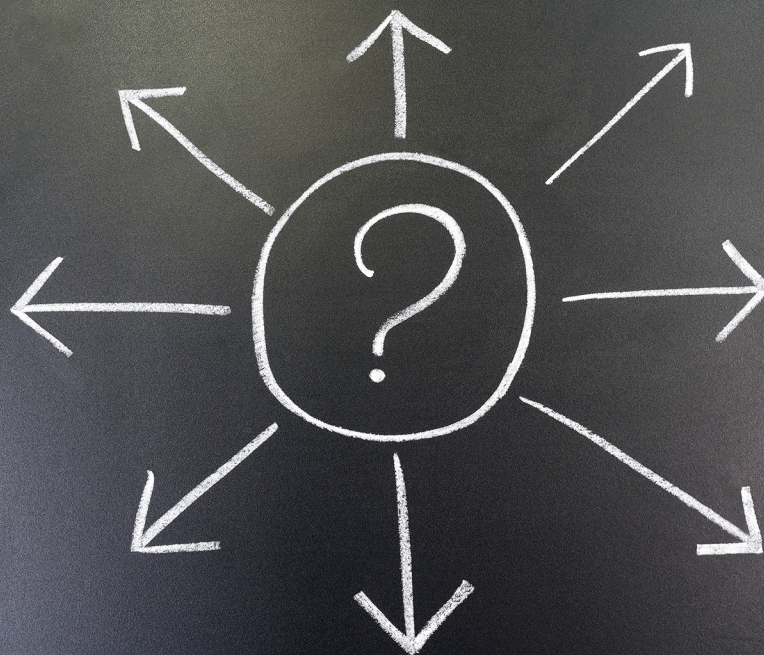
– Det finns en lång rad satsningar på kompetensutveckling, särskilt på regional nivå. Men utöver Digiteket, som är bra, kan jag inte komma på något på nationell nivå, säger Olof Sundin.

– Bibliotekssektorn är uppdelad inom olika politikområden, vi rör oss på tvären mellan departement och myndigheter, vilket kan vara en svaghet i det här sammanhanget.

Joacim Hansson.

Ingen utbildningssatsning – men snabbspår växer fram

Det behövs fler utbildade bibliotekarier, men regeringen avsätter inga riktade extrapengar till lärosätena. Istället tar Skolverket initiativ till en skolbibliotekskurs för lärare.

TEXT THORD ERIKSSON

Strax före jul 2023 skrev Svensk biblioteksförnings generalsekreterare Silvia Ernham till dåvarande utbildningsministern Mats Persson (L) om att regeringen föreslagit att alla skolelever ska få rätt till bemannade skolbibliotek. ”En välkommen satsning”, menade Ernham, men uttryckte samti-

digt en oro som föreningen delade med de sex lärosäten som utbildar i biblioteks- och informationsvetenskap: en förestående brist på utbildade bibliotekarier. Hon föreslog därför ett möte med ministern för att diskutera hur tillgången till utbildad personal ska säkras.

Mötet blev verklighet i mars 2024 – dock inte med Mats Persson utan med hans

statssekreterare. Där presenterade föreningen och representanter för lärosätena två konkreta förslag:

På kort sikt: en tillfällig ettårig magisterutbildning för personer som saknar bakgrund inom biblioteks- och informationsvetenskap.

På längre sikt: fler utbildningsplatser på grund- och masternivå. En ökning med 20 procent på alla lärosäten skulle kosta 7 miljoner kronor första året, och därefter 14 miljoner kronor per år.

SILVIA ERNHAGEN anser att en utbildningssatsning borde ha varit genomförd redan innan lagändringen trädde i kraft förra sommaren – men så har det inte blivit.

Och om inget alls sker – vilket scenario är då troligt?

– Det vi har som alternativscenario är ju det här ettåriga snabbspåret för lärare som redan jobbar som bibliotekarier. Vi ser det som ett alternativ under en treårsperiod, men det finns en risk att den fortsätter, alltså att det kommer att vara en ettårig fortbildning för lärare. Vi ser hellre att man verkligen satsar på de längre ordinarie utbildningarna. Ett scenario skulle kunna vara att kommersiella aktörer anordnar korta kurser och hävdar att man utbildar bibliotekarier.

Medan inget händer i Regeringskansliet tar nu Skolverket ett initiativ med målet att täcka något av det behov av biblioteks kompetens som många svenska skolor saknar. Avsikten är att skapa en uppdragsutbildning för lärare med sin tjänst förlagd till skolbiblioteket inom ramarna för det så kallade professionsprogrammet. Skolverket möter därför representanter för de lärosäten som

KRITISK

Silvia Ernhagen anser att en satsning på att utbilda bibliotekarier borde ha satts igång innan lagändringen om bemannade skolbibliotek trädde i kraft förra sommaren.

Pressfoto: Severus Tenenbaum

utbildar bibliotekarier för att ta del av tankar kring behoven som behöver täckas.

– Vi är väldigt öppna, det är väldigt utforskande. För vi har aldrig gjort någonting liknande förut, aldrig haft en sån här fortbildning för den här målgruppen, säger Malena Martinger Hummel, undervisningsråd på Skolverket.

Hon är noga med att understryka att uppdragsutbildningen inte ska ses som en ersättning för en examen i biblioteks- och informationsvetenskap.

– Absolut inte. Det här är bara för att vi ser behov av kompetensutveckling i en viss målgrupp och vill dra ett litet strå till stacken. Men en BoI-utbildning är ju alltid en BoI-utbildning.

– Jag träffade Lund i morse och nu återstår resten. Vi är väldigt ödmjuka inför vad de har att säga, säger Malena Martinger Hummel.

OLOF SUNDIN ÄR professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet och deltog vid mötet. Den ettåriga masterutbildning som lärosätena föreslog för två år sedan beskriver han som en kompromiss. Skolverkets initiativ kommer att utmynna i något ännu mindre an-

- språksfullt. Blir det alltför ringa vore det problematiskt, anser Olof Sundin.

– Sedan får man agera utifrån de förutsättningar som finns. Tillsammans med mina kollegor i landet vill jag ju skapa så bra förutsättningar som möjligt utifrån situationen.

ÅSE HEDEMARK, docent i biblioteks- och informationsvetenskap på Uppsala universitet, har också haft möte med Skolverket.

– Initiativet i sig är naturligtvis lovvärt och välkommet. Samtidigt tänker jag att omfattningen är en knäckfråga. Om det ska vara meningsfullt och finnas någon kvalitet i det så är vi ju angelägna om att det blir en lite större omfattning på kursutbudet, säger Åse Hedemark.

Omfattningen på kursen kommer sannolikt att vara 7,5 eller 15 högskolepoäng, enligt Malena Martinger Hummel

Åse Hedemark.

Gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L).

på Skolverket. Planen är att ha en färdig idé om struktur och innehåll inom några veckor. Första kursstart planeras till vårterminen nästa år.

GYMNASIE-, HÖGSKOLE- och forskningsminister Lotta Edholm (L) har avböjt intervju men svarar skriftligt på frågan vad som har hänt med förslaget som för två år sedan lämnades till Utbildningsdepartementet:

”Vi har tagit emot förslagen om utvecklad och utökad bibliotekarieutbildning, det är frågor som vi tittar på just nu men jag har svårt att gå in mer i detalj.”

■ Artikeln är tidigare publicerad på Biblioteksbladet.se

Följ vårt
nyhetsbrev!

Skanna
QR-koden

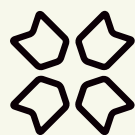
BIBLIOTEKS
BLADET

STÅ UPP FÖR DITT BIBLIOTEK !

Biblioteken har varit och ska fortsätta att vara en kraft för förändring. Läs om vad föreningen ställer för krav inför valet 2026 och hur du kan stå upp för biblioteken.

biblioteksforeningen.se/valet-2026

Svensk
biblioteksforening

DET HÄR MÅSTE (MORGONDAGENS) BIBLIOTEKARIER KUNNA

Viktigast idag och i framtiden är att förstå idén och syftet med biblioteket, och att omsätta förståelsen i konkret verksamhet. Då kommer bibliotek att medverka till positiv samhällsförändring.

TEXT

FREDRIK HANELL

Forskare och lärare i biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet.

Vad måste morgondagens bibliotekarier kunna? För att besvara en sådan fråga behöver vi ägna oss åt något så vanskligt som att försöka blicka in i framtiden och föreställa oss hur omvärlden – socialt, politiskt och tekniskt – kommer att utvecklas. Helst ska ett sådant framåtblickande inte enbart se till vad som sker i dag och den pågående samhällsutvecklingen utan också rikta blicken mot ett bredare spektrum av möjliga framtider.

När jag själv studerade biblioteks- och informationsvetenskap i början av 2000-talet hördes fortfarande ekot av 1990-talets tal om cybrarians och det fanns en stark tro på en arbetsmarknad inom en bredare informationssektor. Som förberedelse inför en sådan framtid fick vi bland annat lära oss att konstruera digitala ämnesportaler, bygga relationsdatabaser och arbeta i projektform. De flesta av oss arbetade sedan som bibliotekarier. Själv blev jag skolbibliotekarie, till stor del tack vare en kommuns särskilda satsningar på skolbiblioteksverksamhet och bemannade skolbibliotek kring mitten av 2000-talet. Den breda, generella kompetens jag fått med mig från utbildningen var till god hjälp, inte minst de kunskaper om verksamhetsutveckling och -ledning vars värde blev tydligt först efter utbildningen. Samtidigt fortsatte den digitala utvecklingen att accelerera.

Nyfiken på mötet mellan nya digitala redskap och traditionella utbildningspraktiker sökte jag mig vid 2010-talets början tillbaka till akademien och påbörjade ett avhandlingsprojekt om hur informationslitteracitet kom till uttryck i den digitala studievardagen vid en lärar-

utbildning. I rollen som lektor i biblioteks- och informationsvetenskap har jag genom åren varit en del av hundratals studenters utbildningsmiljö. När jag nyligen i rollen som prefekt hållit avslutningstal vid examensceremonier märker jag att jag talar om den hotade demokratin och om bibliotekens viktiga roll som aktörer i ett demokratiskt samhälle, på ett sätt som jag inte känner igen från 20 år tidigare då jag själv var student.

Blickar jag tillbaka på de tre decennier jag verkat inom akademi och bibliotekssektor framstår tre skeenden som särskilt viktiga för den professionella resa jag, och många med mig, genomfört: skolbibliotekens professionalisering, den accelererande digitaliseringen och den politiska utvecklingen. När jag avslutade utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap anade vi konturerna av vad den pågående digitaliseringen skulle föra med sig, medan den gradvis mer framskjutna rollen för skolbiblioteken inte diskuterades lika aktivt. Den bredare samhälleliga utvecklingen med en ytterhöger på frammarsch, ett krig i Europa och ett mer auktoritärt USA tror jag få kunde föreställa sig. Vad kan framtiden tänkas bära med sig, och vilka skeenden kommer att prägla den professionella resan för dagens och morgondagens studenter?

Låt mig peka på fyra sannolika framtidsscenarioer, som kan komma att realiseras helt eller delvis, och i varierande grader av samspel: den liberala demokratin tillbakagång, bibliotekens ökande betydelse för beredskapen, framväxten av artificiell generell intelligens och skolbibliotekens fortsatta profes-

sionalisering. Tre av scenarierna grundas i internationella samhällstrender medan den fjärde är specifikt svensk. Samtliga scenarion medför dock betydande konsekvenser för bibliotekssektorn och för vad morgondagens bibliotekarier behöver kunna.

Den liberala demokratin tillbakagång

Den liberala demokratin kan på många sätt betraktas som mänsklighetens mest värdefulla skapelse. Denna den mest utvecklade och krävande formen av demokrati inbegriper fria och rättvisa val, men också en fungerande rättsstat, ett oberoende rättsväsende, yttrandefrihet och rättigheter för minoritetsgrupper. Utvecklingen över tid visar emellertid på den liberala demokratin tillbakagång. V-Dem-institutet vid Göteborgs universitet uppmätte under 2025 den lägsta genomsnittliga nivån för liberal demokrati i Europa sedan murens fall. På andra sidan Atlanten har USA med Trump som president tappat historiska 24 procent på V-Dems demokratiindex under ett år, mer än något annat land i modern historia, och landet beskrivs nu som en elektoral demokrati, där flera fri- och rättigheter inskränks. I Sverige höjs röster som varnar för snabba och bristfälligt förberedda förändringar av lagstiftningen i en mer repressiv riktning.

Dessa tendenser i samtiden pekar mot en möjlig framtid där biblioteken behöver spela en mer aktiv roll som demokrati-främjande institutioner. Tänker vi oss att de ska bidra till en positiv samhällsförändring medför detta att morgondagens bibliotekarier både behöver kunna värna den höga legitimitet som biblioteken idag ►

Minnesdagen för folkmordet på romer

Den 2 augusti uppmärksammas
folkmordet på romer under
Förintelsen. Vill du vara med och
sprida kunskap om romers historia
och situation idag?
Här har vi samlat information och
material som är kostnadsfritt:
levandehistoria.se/2augusti

Forum
för levande
historia

Kostnads-
fritt

Biblio/poesiterapi

som metod för personlig och professionell
utveckling, 15 hp/diplom

Litteratur och poesi som metod för reflektion,
samtal och utveckling – denna utbildning vänder
sig till dig som vill integrera biblioterapeutiska
verktyg i ditt yrkesliv. Ett unikt nordiskt samarbete
mellan Marie Cederschiöld högskola, Föreningen
för biblioterapi i Finland och Föreningen för
biblioterapi Sverige.

Marie Cederschiöld högskola

mchs.se/uppdrag

VI STÄRKTE KVINNORS RÄTTIGHETER I CHILE
VI SKA STOPPA BARNARBETE I KONGO
VI LARMADE OM ÖVERGREPP I MYANMAR
VI STÄLLER OLJEBOLAG TILL SVARS
VI STÅR UPP FÖR ABORTRÄTTEN I VÄRLDEN
VI RAPPORTERAR OM KATASTROFEN I JEMEN
VI ARBETAR FÖR MÄNNISKOR PÅ FLYKT
VI SKYDDAR MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE
VI KÄMPAR MOT DISKRIMINERING
VI KOMMER ALDRIG GE UPP
VI KAN INTE VÄNTA
AMNESTY.SE/BLIMEDLEM

AMNESTY
INTERNATIONAL

► åtnjuter, och samtidigt bli bättre på att vara inkluderande och relevanta för fler. För att uppnå dessa mål kan mer tid behöva läggas på programaktiviteter som aktivt engagerar olika grupper i samhället, exempelvis prioriterade grupper som personer med annat modersmål än svenska eller nationella minoriteter, men också de som idag ogärna använder biblioteken. Ett sådant arbete behöver präglas av en blick för kollektiva lösningar, en förståelse för olika gruppers och individers autonomi och egenart, och ett bibliotek som erbjuder utrymme för nya former av organiserad delaktighet; låt oss kalla det gräsrotsdemokrati. När den liberala demokratin, som kombinerar majoritetsstyre med individuella rättigheter, utmanas behöver också bibliotekarier bli ännu bättre på att argumentera för biblioteket som demokrati-främjande institution och kunna bemöta politiska krav på inskränkningar av minoriteters rättigheter. Detta kräver en stark profession som bottnar i en stark professionsetik.

Bibliotekens ökande betydelse för beredskapen

Vi lever i en orolig omvärld där fundamenten för den världsordning som ansetts gälla sedan andra världskriget börjat krackelera. Föreställningar, som att länders gränser inte får ändras med militära medel eller att USA är en pålitlig allierad för Europa, har ställts på ända. Snabba geopolitiska förändringar, framdrivna av ledare med auktoritära tendenser, kan markera slutet för en historisk era som präglats av en föreställning om en världsordning där den starkes rätt inte gäller oinskränkt. Den alltmer

oroliga och osäkra omvärlden har medfört att Sverige lagt om utrikespolitiken, anslutit sig till Nato och inlet ett omfattande arbete för att stärka beredskapen. Forskning gjord av kollegor vid Linnéuniversitetet och Lunds universitet¹ visar att svenska myndigheter ännu inte fullt ut identifierat biblioteken som en viktig del av den svenska krisberedskapen, men centrala aktörer från bibliotekssektorn argumenterar för en tydlig och utökad roll för biblioteken när det gäller beredskapsarbetet. Biblioteken ges här en viktig roll inom totalförsvaret, och ska i samarbete med bland annat kommuner och statliga aktörer tillgodose människors informationsbehov vid kriser eller krig, genom att erbjuda tillgång till nyheter, litteratur, forskning, och samhällsinformation. Biblioteken ska också stärka befolkningens källkritik och förmåga att stå emot desinformation, tjäna som mötesplatser och bidra till trygghet i lokalsamhället, samt erbjuda tillgång till fungerande kommunikationskanaler.

Flera av de arbetsuppgifter som biblioteken förväntas ta sig an i tider av kris eller krig ligger i linje med dagens biblioteksarbete.

Men det finns kritiska röster som varnar för konsekvenserna när biblioteken blir en del av totalförsvaret och den nationella säkerhetspolitiken. En oro gäller hur bibliotekens uppdrag att främja fri åsiktsbildning och rätten att fritt inhämta information ska kunna förenas med krav på att biblioteken tar ett större ansvar för nationell säkerhet. Morgondagens bibliotekarier kan därför behöva ►

- navigera mellan bibliotekets demokrati-främjande uppdrag och nationella krav på att förmedla sanktionerad samhällsinformation och arbeta för ökad informationskontroll. När individens rättigheter ska vägas mot nationella säkerhetsintressen ställs nya krav på bibliotekens arbetsätt och på bibliotekariers professionsetik.

Framväxten av artificiell generell intelligens

Hittills har AI-modeller kunnat användas och uppvisa "intelligens" endast inom avgränsade områden. En av de tidigaste och mest populära AI-modellerna, ChatGPT, är bra på att generera text. Andra AI-system kan flagga misstänkta finansiella överföringar eller identifiera avvikelser på röntgenbilder. Inget av dessa nutida exempel kan emellertid konkurrera med den mänskliga intelligensens mångsidighet. Artificiell generell intelligens (AGI) kan däremot, i teorin, matcha eller överglänsa mänskliga förmågor inom i princip alla områden där man kan applicera den mänskliga hjärnans kognitiva förmågor, utan specifik träning för varje enskild uppgift. AGI har varit ett mål för AI-forskningen sedan 1950-talet och från flera av dagens ledande AI-företag talas det nu om att AGI kan bli verklighet inom ett par år. I en möjlig framtid kommer AGI att få en allt större påverkan på samhällsutvecklingen, med ökande grad av automation och ett minskat behov av mänskligt arbete när det gäller repetitiva arbetsuppgifter. Problemlösning, sokratiska diskussioner och skraddarsydda studieupplägg kan erbjuda nya former av lärande, samtidigt som AI-genererat innehåll och AI-baserade sökningar i ökande grad präglar vårt tänkande och vår världsbild.

När AI genomsyrar alltmer av samhället behöver framtidens bibliotek kunna bidra till en bättre samhällelig förståelse för AI, där AI-litteracitet blir en självskriven komponent av medie- och informationskunnighet (MIK). Här blir det centralt att förstå promptande och samhällelig potential samtidigt som ett kritiskt förhållningssätt till AI-skapande upprätthålls.

På ett djupare plan väcker AI frågor om vad det är att vara människa, och hur vi ska förstå och värdera kunskap, konst och bildning. Mot denna bakgrund behöver morgondagens bibliotekarier kunna arbeta i linje med den typ av kunskapsideal som bland annat Jonna Bornemark lyfter fram², där värdet av både förnuft och omdöme erkänns. Vid sidan av det rena logiska tänkandet, som framtidens AGI kan utföra bättre än människor, rymmer omdömet bland annat en mänsklig förståelse och empati, kunskap som är central ur ett professionsetiskt perspektiv och när det gäller bemötande och service. Morgondagens bibliotek bör också kunna erbjuda en dellösning på den alltmer akuta principiella frågan: ska de stora tech-företagen forma samhället, eller ska användning och utveckling av AI vara en angelägenhet för kollektivt demokratiskt beslutsfattande?

Skolbibliotekens fortsatta professionalisering

Om dagens högstämda politiska retorik om skolbibliotekens betydelse, som hittills står i skarp kontrast till relativt blygsamma satsningar, leder till att kommande regeringar går från ord till handling kommer skolbiblioteken i framtiden att bemannas av betydligt fler bibliotekarier. Kafkas lätt pretentiösa ►

SMIDIGA UTSKRIFTLÖSNINGAR FÖR BIBLIOTEK

KUARIO erbjuder en lätthanterlig utskriftstjänst för bibliotek, utan behov av IT-integration. Finns på 80+ platser i Sverige.

- 📄 Direktutskrift från mobiler och platta utan registrering
- 📄 Flexibla betalningar vid skrivaren
- 📄 Gratis för ditt bibliotek - inga avgifter

LOKALA PARTNER:

Uppsala Leif Ceder
0720-g2 25 90
Leif.ceder@qlosr.se

LÄR DIG MER:

KUARIO B.V
+31 653840257
info@kuario.com

Stora Fondboken 2026

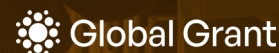
UPPDATERAD OCH UTÖKAD MED MÅNGA FLER FONDER

2 575 aktuella stiftelser och fonder

För ekonomiskt behövande, sjuka och personer med funktionsnedsättning.

Finns nu hos din bokleverantör ISBN 9789153179894

fondboken.se | GlobalGrant.com | I samarbete med Global Grant

AMNESTY
INTERNATIONAL

VI VINNER TILLSAMMANS, VI SKAPAR
FÖRÄNDRING, **VI KAN INTE VÄNTA.**
AMNESTY.SE/BLIMEDLEM

Koha – världens största bibliotekssystem med öppen källkod.

imcode.com/koha

Koha är världens mest använda bibliotekssystem med öppen källkod. Det ger er full kontroll och möjlighet att anpassa funktionerna efter era behov. Många bibliotek står nu inför att byta system, och Koha erbjuder en långsiktig och flexibel lösning.

imCode Partner är en erfaren leverantör i Sverige och kombinerar teknisk kompetens med personlig support. Vi arbetar nära våra kunder för att säker-

ställa snabb respons, smidiga Anpassningar och en trygg övergång.

Allt fler bibliotek väljer Koha. Nu har vi även anpassat **Koha för skola och skolbibliotek** – en särskilt konfigurerad lösning som gör det enklare att skapa en modern, trygg och flexibel biblioteksupplösning för elever och lärare.

Tack

för alla spännande samtal den **14-15 april på SETT** – Nordens ledande mötesplats för skol-utveckling och digitalt lärande. Intresset för Koha är stort och växer, med fler skolor, folkbibliotek och specialbibliotek som ansluter till vårt öppna bibliotekssystem.

imCode

Öppna bibliotekslösningar

koha

DET FRIA BIBLIOTEKSSYSTEMET

- sentens, ”En bok måste vara som en yxa för det frusna havet inom oss”, gällde bokens förmåga att bryta igenom ett psykologiskt tillstånd. Morgondagens läsfrämjande skolbibliotekarie behöver först och främst navigera genom ett stormande och brusande digitalt medielandskap och finna nya vägar till läsning. Här kan fördjupade kunskaper inom pedagogik, förmedling och berättande leda långt. Samtidigt bör skolbibliotekets positioner stärkas när det gäller arbete med MIK (inklusive AI-litteracitet), demokratifrämjande och den bildning som inte enkelt kan kvantifieras genom internationella kunskapsmätningar.

För att förbereda morgondagens bibliotekarier på ett brett spektrum av möjliga framtider bör utbildningarna fortsätta med att erbjuda en bred, generell kunskapsbas. Men utifrån de framtidsscenarion som skisserats bör utbildningarna också ägna särskild uppmärksamhet åt tre centrala områden: förmåga att organisera engagerande programaktiviteter för fler och att väcka lust till läsning och lärande; förmåga att argumentera för bibliotekets demokratifrämjande uppdrag och balansera olika intressen; och förmåga att främja AI-litteracitet och en demokratisk utveckling av AI. Inom samtliga områden bör morgondagens bibliotekarier bära med sig den humanistiska bildningens ideal och empati i mötet med andra människor.

Det viktigaste en bibliotekarie behöver kunna, idag och i framtiden, är till syvende och sist att förstå idén och syftet med biblioteket, och att omsätta denna förståelse i konkret biblioteksverksamhet. Om vi som idag utbildar morgondagens bibliotekarier

bär med oss detta credo, i mötet med de som studerar biblioteks- och informationsvetenskap, kommer morgondagens bibliotek också att kunna bidra till positiv samhällsförändring.

1 Carlsson, H., & Engström, L. (2025). *Navigating exceptionalism: the role of public libraries in times of crisis and war rhetoric*. *Information Research an International Electronic Journal*, 30(CoLIS), 1–14. <https://doi.org/10.47989/ir30CoLIS52357>

2 Se t ex *Horisonten finns alltid kvar: Om det bortglömda omdömet*.

Utväld från nätet

Missa inga nyheter. **Biblioteksbladet.se** uppdateras dagligen med material som inte trycks i papperstidningen.

»Ett politiskt hopkok.«

Folkhälsomyndighetens tidigare gd Johan Carlson förklarar i ny bok bakgrunden till en historisk väg av stängningar av bibliotek under pandemin.
Artikel 1 april.

Uppsökande ledde till biblioteksfeber

THE LIBRARIANS BERÄTTAR om bibliotekarier i USA som vågar protestera mot censur och stoppade böcker. – Jag såg på nyheterna om en senator i Texas som hade satt ihop en lista med 850 böcker som skolbib-

liotekarier borde ta bort från hyllorna.

Det blev uppenbart direkt, att han siktade in sig på hbtqi-böcker, böcker av svarta författare, böcker om ras, svart historia och sexualundervisning, säger filmens regissör Kim A. Snyder.

Artikel 17 mars.

Kim A. Snyder.

Foto: Paul Goyette, CC BY 4.0

ICE-agenter i Broadview, Illinois.

Så bemöts ICE i USA

ETT MARDRÖMSSCENARIO: En grupp maskerade agenter från USA:s immigrationsmyndighet ICE kliver in genom bibliotekets dörrar, letar efter personer eller kräver ut uppgifter som personalen inte är beredd att lämna ifrån sig. Sedan ICE genomfört räder mot hem, arbetsplatser och offentliga verksamheter runt om i landet har många folkbibliotek tvingats fundera över hur de ska förbereda personalen, skydda besökare, hantera incidenter och ta fram rutiner.

Artikel hämtad ur den amerikanska biblioteks-föreningens tidning, 13 april

FRÅN NÄTET

17

ANTALET FÖRSÖK till otillbörlig påverkan på bibliotek som under 2025 dokumenterades av Svensk biblioteks-förening, Svenska PEN och Dawit Isaaq-biblioteket.

Artikel 12 mars.

SKROTAT PRIS

COLLIJNPRISET SKROTAS och ersätts från nästa år av ett bredare pris som kan belöna fler uppsatsarbeten inom biblioteks- och informationsvetenskap, inte bara de som fokuserar på forskningsbibliotek.

Artikel 30 mars.

Foto: Runeberg Org

Åke Svensson.

Foto: Privat

Foto: David Moberg, Kriminalvården

Magdalena Ivarsson.

Kritik mot attityder hos MTM

”HOS MTM gillar personalen inte att tala i telefon. Inringare uppmanas att skicka in sina frågor på mejl. Via mejlen möts man sedan av korthuggna opersonliga halvsvaret eller långa texter av standardtyp som ofta inte besvarar frågan.”

Så skrev Victoria Reuterskiöld i en debattartikel som väckte uppmärksamhet.

Hon fick medhåll av Magdalena Ivarsson:

”Jag har länge trott att det bemötande jag får från MTM beror på att min huvudman driver friskolor. Vi är ibland vana vid att inte alltid omfattas av samma strukturer eller resurser som kommunala verksamheter. Men av allt att döma verkar fler skolbibliotek mötas av samma typ av svar från myndighetens svarstjänst.”

Kritiken bemöttes av Emma Kindblom, chef för MTM:s biblioteksenhet:

”Synpunkter från förmedlare ... är mycket viktiga i vårt fortsatta arbete med att utveckla Legimus...”

Debattartiklar 9, 13, 20 mars.

Fängelserna blir utan skolbibliotekarier

MED STOR sannolikhet sänks straffbarhetsåldern den 1 juli.

Kriminalvården förbereder just nu tre anstalter som ska kunna ta emot barn i åldern 13–17.

Svensk biblioteksförning har kritiserat att det verkar som att minderaåriga interner inte får tillgång till bemannade skolbibliotek. Detta bekräftas av Åke

Svensson, rektor för den pedagogiska verksamheten.

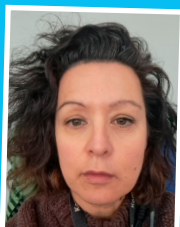
– Det kommer ju inte att finnas underlag för det, säger han och tar en anstalt med plats för tio unga tjejer som exempel.

– Det är klart att vi inte kommer att ha en skolbibliotekarie för tio studerande. Det har man ju inte på utsidan heller.

Artikel 24 mars.

Hur hantera tappad tro på kunskap?

NÄR ELEVER SÄGER att partier som SD gör vad de måste ber jag dem att lusläsa varje partis program. Vad står de för och hur kan det påverka mig, samhället och demokratin? Jag presenterar fakta. Inte mina politiska åsikter. Jag väljer också texter som sätter ljus på hur representation kan se ut och låter eleverna tänka och resonera tillsammans. Det brukar bli tänkvärda och givande samtal. För som Stig Dagerman skrev: ”Vi är alla skyldiga när vi vänjer oss.”

Soledad Cartagena.

Om vi ska fortsätta värna om vår demokrati och inte nedmontera den vänder jag mig till både sittande och kommande regering: Hur tänker ni att jag i min yrkesroll ska hantera att fler och fler tappar tilltron till politiker som motarbetar kunskap, delar upp samhället i första och andra klassens medborgare och saknar förmåga att lösa samhällsproblem?

Mycket kommenterad debattartikel av Soledad Cartagena, 30 mars.

USA har bokförbud och långtgående föräldrakontroll över biblioteken. Här i Sverige måste vi skapa opinion innan det även här drar för långt åt det håll vi inte vill uppleva.

SISTA ORDET

HELENE
ÖBERG

—
OM DET SOM
ÄR VIKTIGT
INFÖR VALET

Biblioteksföreningen har genomfört sitt biblioteks-politiska toppmöte inför årets val. På plats fanns politiker och tjänstemän från departement, riksdag, kommuner och regioner, tillsammans med våra medlemmar och civilsamhället.

Huvudtalare var Maria McCauley, tillträdande ordförande för den amerikanska biblioteksföreningen. Hon berättade om politiska bokförbud och långtgående föräldrakontroll när det kommer till vad som får finnas på skol- och folkbibliotek är en realitet i USA, och den bibliotekarie som sätter barnets rätt i centrum och inte accepterar den styrning som sker, kan förlora jobbet. Det kan låta extremt i en svensk kontext, men vi vet av erfarenhet att amerikanska trender inte sällan når hit. Det finns till exempel redan nu en stor acceptans i Sverige för att kontrollera barns tillgång till internet och därmed begränsa deras möjlighet till information.

PÅ SENARE TID har jag uppmärksammat hur politiker argumenterar för sin rätt att kontrollera hur pengarna används när kultur finansieras med skattemedel. Det är en stor missuppfattning som bryter mot den kulturpolitiska modell som Sverige traditionellt haft. Där sätter politiken ramarna, bland annat genom tilldelning av medel, men de styr inte vilka företeelser

som skildras, hur det görs eller vad som finns på bibliotek eller museer.

Rapporten *Så fri är konsten* från Myndigheten för kulturanalys (2021) tittade bland annat på vilken status principen om armlängds avstånd har i en kommunal kontext. Den visade att det finns en medvetenhet om principen, men att den i vissa fall kritiserats och att det organisatoriska skyddet för den är bristfälligt. Det finns med andra ord skäl att tala om vikten av denna princip så att den inte vattnas ur.

Vi som är angelägna om bibliotekens uppdrag och förutsättningar har därför en särskilt viktig bildningsuppgift just nu. Vi behöver bidra till ökad kunskap hos politiker och visa på hur aktuella tendenser riskerar att leda till principiella förändringar av till exempel armlängds avstånd. Svensk biblioteksförenings valplattform, med konkreta förslag på hur bibliotekens förutsättningar kan stärkas, blir också ett viktigt inspel i utformningen av ny politik.

MARIA MCCAULEYS berättelse vittnar också om att påverkansarbete gör skillnad. Tio delstater har antagit lagar som skyddar intellektuell frihet, eller så kallade "frihet-att-läsa-lagar". Det visar att även när pendeln har slagit långt åt det repressiva hållet så går det att förändra. Därför är det viktigt att vi i Svensk biblioteksförening syns, har konkreta förslag och arbetar proaktivt för att skapa opinion innan trender och politik drar för långt från det vi vill se. Det bibliotekspolitiska toppmötet blev ett utmärkt startskott för vår valårs-satsning, som kommer att följas av bland annat en turné där jag hoppas att många kan vara på plats för att lyssna på samtalen med politiker och bibliotekarier runt om i Sverige.

HELENE ÖBERG
Svensk biblioteksförenings ordförande.

MÖTESPLATS PROFESSION FORSKNING 2026

Vill du presentera något intressant för biblioteksvärlden?

Nu tar vi emot abstracts till konferensen Mötesplats Profession – Forskning som arrangeras i Uppsala 5–6 november 2026. Du skickar in ditt programförslag i form av ett abstract via plattformen Ex Ordo som du hittar på föreningens webbplats: www.biblioteksforeningen.se

Senast 31 maj 2026 vill vi ha ditt bidrag

Biblioteksbladet/Svensk biblioteksförning
Oxtorgsgränd 2, 111 57 Stockholm

B Posttidning Ej retur

Alla tidningar från ett ställe.

Bli en av över 1000 nordiska ePress-distributörer och erbjud dina kunder ett urval av hundratals tidningar på ett enkelt och smidigt sätt.

www.ePress.fi

ePress®

